

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av skolornas arbete
för att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan
vid Uddevalla Praktiska Gymnasium
i Uddevalla kommun

Innehåll

Inledning	sid. 1
Bakgrundsuppgifter om Uddevalla Praktiska Gymnasium	sid. 2
Bakgrund och syfte	sid. 2
Frågeställningar	sid. 3
Resultat	sid. 3
Metod och material	sid. 9

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av skolornas arbete för att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan på yrkesprogram under hösten 2014 och våren 2015. Granskningen vid Uddevalla Praktiska Gymnasium i Uddevalla kommun ingår i detta projekt. Granskningen görs med utgångspunkt från ett antal elever vid den utvalda skolan, (se metodavsnitt). Resultatet avser således endast de elever på skolan vars skolsituation har granskats. Det finns fler elever med frånvaroproblematik på skolan, men deras studiesituation har således inte granskats.

Uddevalla Praktiska Gymnasium besöktes den 10-12 februari 2015. Ansvariga inspektörer har Annica Emmervall och Malin Salemyr varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av skolornas arbete för att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan genomförs i ytterligare 30 skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande rapport. För de skolor som ingått i granskningen ger den övergripande rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Uddevalla Praktiska Gymnasium

Uddevalla Praktiska Gymnasium är en fristående gymnasieskola i Uddevalla kommun med cirka 50 elever. Alla elever i skolan går lärlingsutbildning.

Skolan erbjuder bygg- och anläggningsprogrammet, fordons- och transportprogrammet, handels och administrationsprogrammet, hantverksprogrammet, hotell- och turismprogrammet, industriteknikprogrammet, naturbruksprogrammet, VVS- och fastighetsprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet.

Utbildningen leds av en tillförordnad rektor. Den nya rektorn tillträder sin tjänst i mitten av mars 2015. Huvudman för skolan är Praktiska Sverige AB. Skolan har ett elevhälsoteam bestående av rektor, en skolsköterska, en kurator anställd på 10 procent samt en specialpedagog anställd på 20 procent. Vid tidpunkten för granskningen har skolan ingen tillgång till studie- och yrkesvägledare. Varje elev har en mentor.

Bakgrund och syfte

Elever som helt lämnar utbildningssystemet är under stor risk för att hamna utanför arbetsmarknaden och att få såväl ekonomiska som psykosociala problem framöver. Även elever som genomgår gymnasieskolan men inte får slutbetyg, riskerar utanförskap från arbetsmarknad och vidare studier, särskilt i de fall då eleverna saknar betyg i ett stort antal kurser.

Trots att i stort sett samtliga ungdomar börjar gymnasieskolan är det endast 74 procent av landets 20-åringar som har ett slutbetyg från gymnasiet¹. För de nationella programmen är det yrkesprogrammen som har lägst andel elever som når ett slutbetyg inom tre år. Totalt sett är det knappt en procent av eleverna som startade på ett nationellt program i gymnasiet hösten 2011 som sedan inte finns registrerade i gymnasieskolan år två eller tre. Det vanligaste skälet till att eleverna inte fullföljer sin skolgång är alltså inte att de helt avbryter sina studier – utan istället att de fortsätter vara formellt registrerade i skolan men utan att nå slutbetyg. Detta pekar på att det finns en grupp gymnasieelever med behov av olika anpassningar och stödåtgärder som skolan bör uppmärksamma och rikta förebyggande insatser till.

¹ Avser elever i den "gamla" gymnasieskolan då den första årskursen elever i den "nya" gymnasieskolan tar examen våren 2014.

En del i arbetet med att motverka studieavbrott handlar om att främja närvaro och deltagande i utbildningen, exempelvis genom en god generell undervisning och en trygg skolmiljö. En annan del i arbetet riktar sig *mer specifikt* till de elever som av olika skäl påbörjat en process mot studieavbrott, där det är centralt att skolan identifierar dessa elever samt utreder och sätter in åtgärder som utgår från varje elevs behov. Ett tydligt uttryck för att en elev är i negativ spiral som kan leda till studieavbrott är när eleven **riskerar att inte nå målen i ett eller flera ämnen och/eller har hög frånvaro i skolan**. Det kan finnas flera orsaker till detta, bl.a. problem i den pedagogiska miljön eller i den sociala miljön. Detta kan också samverka med sådana faktorer som inte har sitt ursprung i skolmiljön t.ex. problem i hemmiljön men där skolan ändå ska stödja eleven till att fullfölja utbildningen.

Kvalitetsgranskningens syfte är därför att granska om elever som riskerar att inte nå kunskapskraven, får det pedagogiska stöd de behöver, för att förebygga att de avbryter sina studier och istället når en yrkesexamen.

Frågeställningar

Förebygger gymnasieskolan studieavbrott genom att möta elevernas behov av pedagogiskt stöd så att eleverna ges möjlighet att nå kunskapskraven och nå en yrkesexamen?

1. Utgör elevens behov grunden för utformande av stödåtgärder för att eleven ska kunna nå kunskapskraven?
2. Motiveras eleven till att delta i och genomföra de åtgärder som formulerats för att eleven ska kunna nå kunskapskraven?
3. Samverkar berörda aktörer inom skolan kring eleven så att stödet genomförs så effektivt som möjligt?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda frågeställningar har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i hur skolan arbetar med att förebygga Studieavbrott för eleverna i urvalet och identifierat två prioriterade utvecklingsområden.

Utvecklingsområden

Utgör elevens behov grunden för utformande av stödåtgärder för att eleven ska kunna nå kunskapskraven?

Här granskas att de stödåtgärder som formulerats är anpassade för den enskilde eleven och om eleven är involverad i arbetet med att ta fram åtgärder. Det kan avse stödbehov i olika ämnen. Det kan också avse olika dimensioner av stöd, exempelvis anpassning av arbetsformer, stöd för att organisera sitt arbete eller stöd för att hantera sociala aspekter av utbildningen. Granskningen innefattar också om och hur åtgärderna och effekter av dem följs upp och utvärderas.

Uppmärksamma

Flera av eleverna i urvalet beskriver att de har stort förtroende för sin mentor. Eleverna beskriver att de har regelbundna dialoger och samtal med mentorerna och att mentorerna därigenom lärt känna dem. I de fall eleverna känner förtroende för sin mentor uppfattar eleverna att mentorerna känner till deras förutsättningar och behov i de olika kurserna. Då är det mycket lättare enligt eleverna att tala om för mentorn vad de behöver. Eleverna uppger också att de har förtroende för de flesta av sina lärare. I de enskilda kurser där de inte känner förtroende för läraren tycker de inte heller att läraren känner dem, eller känner till deras förutsättningar och behov. I de fallen uppger eleverna att de inte heller talar om för läraren vad de skulle behövas i undervisningen. Eleverna uttrycker att det inte är någon idé att tala om vad de behöver hjälp med eftersom läraren ändå inte tar hänsyn till vad de säger.

Lärare och mentorer uppger att det inte skett någon överlämning från elevens tidigare skolor, varken från grundskolor eller gymnasieskolor. Flera av lärarna uppger även att det inte skett någon överlämning från de lärare som eleven haft tidigare eller från elevernas tidigare mentorer. Många av lärarna uppger att det skulle underlätta för dem att göra adekvata anpassningar i undervisningen om de fick mer information om eleverna och deras behov innan de började att undervisa eleverna, så att de inte behövde börja om från början. Flerparten av de intervjuade lärarna uppger att det för flera av eleverna är frånvaron som är eller har varit det största problemet för att eleven inte ska klara kurserna, och att det inte är några problem med inläringen bara eleven är på plats.

Flera av eleverna i urvalet har haft hög frånvaro sedan de började i skolan. Lärarna eller mentorerna har för flera av eleverna fyllt i ett så kallat uppmärksammande som enligt skolans rutiner ska fyllas i om en elev börjar få hög frånvaro eller av andra skäl kan behöva något stöd. Uppmärksammandena har

lämnats till rektorn som för det vidare till elevhälsan. Lärarna och mentorerna uppger att de inte riktigt känner till vad uppmärksammandena har lett till.

Kartlägga behov och utreda behov av stöd

Eleverna i urvalet beskriver att det är väldigt olika mellan lärare i vilken utsträckning de tar reda på elevens behov. Flera elever berättar att de samtalar och för en dialog med de lärare som de känner förtroende för. Det kan handla om deras intressen, tidigare kunskaper i olika ämnen och vilket stöd eleven kan vara i behov av. Eleverna kan beskriva vad som fungerar för dem i skolsituationen. I flera fall kan eleverna berätta vad de behöver och också uttrycka att de har egna strategier för att till exempel koncentrera sig bättre.

Lärare beskriver att de var och en för sig försökt att komma fram till hur de ska göra för att stötta eleven i kurserna och få eleverna att komma till skolan. Mentorerna och flera av lärarna uppger att de tar reda på elevernas behov genom att prata med eleverna. Ofta berättar eleverna för dem vad de tycker är svårt och vad de behöver för att undervisningen ska fungera. Lärare och mentorer beskriver dock att det inte skett någon kartläggning av elevens behov och det har inte heller planerats några åtgärder som kommit till alla lärares kännedom. Några lärare beskriver att de försöker ta reda på vad eleverna har för behov av stöd i de olika kurserna genom att testa sig fram, för att se om det är någon metod som fungerar bättre än någon annan.

Som framgått ovan har lärare och mentorer för några av eleverna i urvalet gjort så kallade uppmärksammanden eftersom eleverna har haft hög frånvaro. Vare sig intervjuer eller dokumentation visar att skolan gjort någon fördjupad, strukturerad utredning om bakomliggande orsaker till elevernas frånvaro. Några elever beskriver själva att orsaken till att de inte kommit till vissa lektioner varit att undervisningen i ett ämne är för svår, ibland på grund av att eleven inte haft så mycket undervisning i det ämnet. Det har också blivit för många uppgifter och för mycket nytt på en gång och när eleven missat så mycket så känns det är inte som någon idé att gå på lektionen. För flera av eleverna har lärarna den uppfattningen att det är andra saker utanför skolan som påverkar eleverna att inte komma till skolan.

Utföra och genomföra stödinsatser

Eleverna i urvalet har delvis olika upplevelser av i vilken utsträckning deras lärare anpassar undervisningen efter deras behov. Eleverna uppger även att de i flera fall tillsammans med lärarna kommit fram till fungerande strategier och att läraren vet vad denne ska göra om eleven till exempel har svårt att koncentrera sig. Flera av eleverna säger att de talat om för sina lärare vad de behöver för anpassningar i undervisningen för att de ska kunna lära sig nya saker. De

nämner bland annat att de behöver en uppgift i taget och inte åtta uppgifter på samma gång samt att de behöver någon som förklarar för dem hur de ska göra. Någon elev uttrycker att läraren förklarar och vill hitta nya sätt, lyssnar på eleven och inte stressar eleven. Eleverna beskriver även att flera av deras mentorer och lärare "*visar nya vägar och öppnar dörrar*".

Eleverna i urvalet tycker att vissa, men inte alla lärare tar hänsyn till de behov eleven har i undervisningen. I några fall har eleverna talat om vad de behöver, men de uppfattar inte att lärarna tar hänsyn till deras behov. Eleverna uppfattar att vissa av lärarna i och för sig lyssnar, men att de inte kan ta hänsyn till elevens behov eftersom det är mycket innehåll som ska gås igenom i kursen. Några av eleverna har gett exempel på aktiviteter som skulle göra undervisningen roligare och därmed underlätta för dem att lära sig. Några av eleverna beskriver att det finns lärare som pushar dem för mycket vilket stressar dem, det är för svårt så de hänger inte med och därför inte hinner klart med uppgifterna. Detta har för några av eleverna i urvalet fått till följd att eleven struntar i att gå till skolan eller till vissa lektioner. Några av eleverna beskriver även att lärarna inte vidtar några stödåtgärder, eftersom de troligen inte känner till elevens behov.

Mentorer och flera lärare beskriver att de på olika sätt försöker att anpassa undervisningen efter elevernas behov. Exempel på anpassningar är att eleverna får en uppgift i taget, att de får sitta i eget rum och att läraren tydligt förklarar för eleverna vad de ska göra. Andra exempel som lärare och mentorer beskriver är att de försöker variera undervisningen efter elevernas önskemål.

För de elever som fortsatt har hög frånvaro och riskerar att inte nå kunskapskraven i kurser uttrycker flera lärare att de inte vet vad de ska göra eftersom eleven inte är i skolan. De åtgärder som vissa av lärarna beskriver är att lägga in frånvaro i frånvarosystemet, att informera mentorn och i vissa fall att anmäla till CSN. För vissa elever har motiverande samtal med mentorn lett till att eleven nu kommer till skolan och är på lektionerna. Mentorerna beskriver att de "krigar" för sina elever och att de bryr sig om eleverna och att de ser alla elever som sina.

Följa upp och utvärdera

Lärare uppger att de löpande följer upp hur det går för eleven, och de anpassningar som görs. Om en stödinsats inte fungerar provar de något annat. Mentorer och lärare beskriver att lärare ska signalera till elevens mentor, om de stödåtgärder som läraren försöker göra, inte fungerar. För flera av eleverna i urvalet beskriver mentor och lärare att så har skett. Nästa steg är att mentor signalerar till rektorn som också är sammankallande för elevhälsan. I intervjuer

med mentorer, lärare, rektorn och elevhälsan framkommer dock att arbetet med att följa upp elevers situation inte har fungerat tillfredsställande det senaste halvåret, bland annat på grund av avsaknad av en fungerande ledning på skolan. Flera av de intervjuade lärarna och mentorerna uppger att det görs mycket kring eleverna i urvalet, men att det oftast inte finns dokumenterat.

Några av eleverna i urvalet har mentorerna rapporterat vidare till skolans tidigare rektor, men de vet sedan inte vad som hänt med den informationen. Intervjuer med lärare, rektorn och elevhälsan visar att det funnits oklarheter kring vilka insatser som bestämts kring vissa elever. Uppföljningen av de insatser som bestämts har inte heller fungerat som de önskat.

Elevhälsan uppger att processen kring när elevhälsan ska kopplas in i ett elevärende och återrapportering till elevhälsan, inte fungerar fullt ut. De anser att lärare och mentorer för flera av eleverna kunnat signalera till elevhälsan tidigare och även att återkoppling till elevhälsan kunnat ske oftare. För flera av eleverna i urvalet anser elevhälsan att man borde kunnat uppmärksamma elevernas behov av stöd tidigare, dels utifrån att eleverna haft hög frånvaro och dels eftersom eleverna har haft ett eller flera icke godkända betyg. För några elever har diskussioner förts, men åtgärderna som bestämts har varit att läraren ska fortsätta att försöka göra anpassningar. Några lärare uttrycker att de skulle behövt hjälp av en speciallärare eller någon person med specialpedagogisk kompetens när de anpassningar de gjort inte fungerar.

Rektorn uppger vid intervju att det finns tydliga rutiner för processen kring extra anpassningar och särskilt stöd, men att omsättning av personal och rektorsbyten gjort att arbetsgången inte fungerat som det är beslutat. Rektor har delegerat mycket av ansvaret för elevernas skolsituation till mentorerna. Eftersom skolan inte haft någon direkt ledning har det påverkar arbetets gång. Detta har inneburit att uppföljningarna av elevernas situation brustit, framför allt när det gäller extra anpassningar. Om en elev har åtgärdsprogram sker uppföljning automatiskt i elevhälsan. Det är enligt rektorn viktigt att ha rutiner för dokumentation så att det inte blir så sårbart om lärare eller rektorer slutar.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Uddevalla Praktiska Gymnasium behöver utveckla arbetet med att tidigt upptäcka elever som har behov av stöd i skolsituationen. Skolan behöver även utveckla arbete med att kartlägga och utreda elevers stödbehov och utifrån kartläggningen sätta in adekvata stödinsatser. Vidare behöver skolan följa upp och utvärdera om insatserna, såväl extra anpassningar och särskilt stöd, utgör ett tillräckligt stöd för eleverna, eller om andra eller kompletterande åtgärder behöver vidtas. Skolan behöver också utveckla arbetet med att dokumentera de särskilda stödinsatser som beslutats. Elevhälsans kompetens behöver användas i samband med kart-

läggning och utredning av en elevs behov samt även i planeringen av adekvata stödåtgärder.

Uddevalla Praktiska Gymnasium behöver därför utveckla arbetet med att uppmärksamma en elevs behov, att kartlägga och utreda elevens behov, att utforma och genomföra stödinsatser så att de motsvarar elevens behov, samt att följa upp och utvärdera stödinsatserna.

Samverkar berörda aktörer inom skolan kring eleven så att stödet genomförs så effektivt som möjligt?

Här granskas om elevens behov av stöd är utgångspunkt för att skolans olika aktörer, till exempel mentor, lärare, elevhälsa, rektor och studie- och yrkesvägledare, arbetar gemensamt för att definiera och formulera vilket stöd eleven behöver för att kunna nå målen för utbildningen.

Studie- och yrkesvägledare

Flera av eleverna i urvalet har studerat vid andra gymnasieprogram på andra gymnasieskolor än Uddevalla Praktiska Gymnasium innan de för 1-2 år sedan började vid Uddevalla Praktiska. För flera elever har det varit oklart vilka kurser som de kunnat tillgodoräkna sig, eller vilka kurser som behövs för att de ska kunna ta en yrkesexamen på aktuellt program på Uddevalla Praktiska. Det är flera av eleverna i urvalet som uppger att de inte fick någon vägledning i att planera sin utbildning när de började vid skolan. Eleverna uppfattar inte att de fick tillräckligt stöd och hjälp så att de skulle veta vilka kurser som de behövde läsa på de inriktningar de valt. Några av eleverna uppger att de först trodde att de endast behövde läsa några kurser, men efter lång tid förstod de att de behövde många fler kurser. Det finns också elever i urvalet som uppger att de inte gått på den inriktning de velat, och där detta lett till hög frånvaro och inte uppnådda kunskaper i vissa kurser. Eleverna har inte haft någon kontakt med någon studie- och yrkesvägledare.

Av intervjuer med lärare och rektor framkommer att det inte finns och att det inte heller tidigare funnits någon studie- och yrkesvägledare på skolan så eleverna har inte kunnat få sådan information eller vägledning i frågor som gäller deras utbildning. Eleverna fick först under hösten 2014 hjälp med detta av lärare på skolan. Lärare och rektor uppger vid intervju med Skolinspektionen att lärarna så gott de kunnat har försökt vägleda eleverna, till exempel vad gäller vilka kurser som behövs för att ta ut en viss examen. Enligt den tillförordnade rektorn kommer en studie- och yrkesvägledare att vara på skolan under några dagar våren 2015.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Uddevalla Praktiska Gymnasium behöver se till att det finns en studie- och yrkesvägledare på skolan som informerar och vägleder eleverna inför deras fortsatta utbildning och yrkesinriktning.

Metod och material

Under hösten 2014 och våren 2015 granskar Skolinspektionen skolornas arbete att förebygga studieavbrott vid 31 skolor i landet. Av dessa skolor har 8 kommunala huvudmän och 23 fristående huvudmän granskats.

Granskningens utgångspunkt har varit djupintervjuer med ca fem elever per skola som vid tidpunkten för granskningen var inskrivna på yrkesprogram. Urvalet av elever har baserats på en riskvärdering av elevens stödbehov, där elever med störst stödbehov valts ut för granskningen. Valet av elever har utgått från risksignaler från betygskatalog tillsammans med omfattande frånvaro. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av de utvalda elevernas individuella studieplaner, eventuella åtgärdsprogram och en sammanställning av skolans dokumenterade systematiska kvalitetsarbete.

Vid besöket har de utvalda eleverna intervjuats enskilt. Även de utvalda elevernas mentorer har intervjuats enskilt. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats.